

CHARLATANS

DAPHNE HUISDEN

CHARLATANS

2021 Prometheus Amsterdam

Voor Tartuffe,
mijn spinnende komedie

Dit boek werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Nederlands Letterenfonds en de gemeente Rotterdam.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2021 Daphne Huisden
Omslagontwerp Moker Ontwerp
Foto auteur Salih Kiliç
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 3748 9

'My brain is the key that sets me free.'
Harry Houdini

Het was het meest onwaarschijnlijke verhaal dat Ibrahim Reza in jaren had gehoord – en dat wilde wat zeggen. De kapitein van de Nausikaä had namelijk genoeg fantasten aan boord van zijn schip gehad om een sterk verhaal te kunnen waarderen zonder zich ook maar een seconde af te vragen hoeveel ervan waar was. Ibrahim Reza had in de loop der tijd een buitengewoon goed oor voor verzinsels ontwikkeld. Dat moest ook wel. Hoe langer een man van huis was, hoe minder nauw hij het nam met de feiten – daar was hij van overtuigd. Op zee was de waarheid geen vastomlijnd begrip. Eerder een beweeglijke schaduw onder de oppervlakte van het water.

Hij wisselde een blik uit met zijn stuurman, maar Levi leek zich ook geen raad te weten met het vreemde duo aan de andere kant van de tafel. Dat was op zich niet verrassend, Levi wist zich zelden raad met onbekende mensen. Hij werd er zenuwachtig van, wilde een goede indruk op ze maken, zich van zijn beste kant laten zien. Ook nu sloofde hij zich uit om het de oude man en het meisje naar de zin te maken. Hij hield ze de laatste muffe kaakjes uit de koektrommel voor, die ze – heel begrijpelijk – afsloegen, en pakte toen de koffiekant. De oude man en het meisje lieten zich onbewogen bijschenken. Kalm. Alsof er niets aan de hand was, alsof ze niets te maken hadden met het fabelachtige verslag dat ze zojuist hadden verteld – of in elk geval, niet meer.

Kapitein Reza hield beschermend een hand boven zijn mok. De koffie was te slap naar zijn smaak. Sinds hij zich door Levi had laten overhalen om diens neefje een kans te geven in zijn kombuis werd er op zijn schip alleen nog homeopathische koffie gedronken. En van-

ochtend was Fons kennelijk zo ijverig geweest om de komst van hun onverwachte gasten meteen door te berekenen in de rantsoenering. Reza schoof zijn mok van zich af. Zodra ze weer land aandeden zou hij hem vervangen door een Italiaan met een gezonde pens.

Zijn gasten leken echter nergens last van te hebben. De oude man, die zich had voorgesteld als Gizmo (een naam die de geloofwaardigheid van hun verhaal naar Reza's idee weinig goed deed), had niet eens in de gaten dat het slootwater zijn baard in liep, zo gulzig slobberde hij het lauwe goedje naar binnen. Levi grabbelde in zijn broekzak en schoof een verkreukelde zakdoek over de tafel. Gizmo bromde een bedankje en depte zijn nek droog, maar zijn mok liet hij niet los. Het stelde Reza gerust om te zien dat hij kennelijk niet kalm genoeg was om zijn behoefte aan cafeïne te verbergen.

Levi onderdrukte een geeuw. Hij had ze gisteravond als eerste gezien. De zon had al laag aan de hemel gestaan toen de bemanningsleden van de kleine kustvaarder zich op het dek hadden verzameld om de was op te hangen; een wekelijkse, collectieve bezigheid waar kapitein Reza op stond, want: hoe langer een man van huis was, hoe minder nauw hij het nam met zijn persoonlijke hygiëne. De standaarden die zijn mannen er aan wal op na hielden waren zijn zaken niet, Reza was niet geïnteresseerd in hun plakkerige contacten, noch in de smakeloze verhalen die ze erover opdisten – het ging hem niet aan hoeveel douchebeurten zijn mannen oversloegen in hun vrije tijd, maar op zijn schip was geen ruimte voor viezigheid. En hij was juist bezig geweest Fons dit op barse toon uit te leggen (de jongen had randen onder zijn nagels waar je een week koffie van kon zetten) toen zijn stuurman hem plotseling bij zijn arm had gegrepen.

‘Kijk!’ Levi's wangen waren rood van opwinding. ‘Daar in de verte!’ Hij wapperde met een verschoten theedoek. ‘Mensen!’

Reza tuurde naar de horizon, maar zag niet meer dan een donkere vlek op het water; een stuk wrakhout, een schaduw misschien. Het was geen geheim dat Levi, die de eindverantwoordelijkheid voor een schoon schip droeg, het moeilijk vond om de bemanningsleden aan de strikte hygiënegeboden van hun kapitein te houden. Het lag niet in zijn aard om de lakens uit te delen, het commanderen

viel hem zwaar. En omdat alles makkelijker te dragen was als je je gesterkt voelde liet Levi Souverein zich graag ondersteunen door een hartversterkertje uit zijn heupflacon. Sterker nog, in de twaalf jaar dat Reza hem nu kende was er geen dag voorbijgegaan waarop Levi nuchter de zon in de zee had zien zakken. Maar zolang hij zich niet in de koers vergiste, liet Reza zijn stuurman begaan. Ook Levi's idee van soberheid was zijn zaak niet.

'Ik zie niks,' bromde hij. 'Kun jij die neef van je vertellen dat hij zijn tengels wat vaker onder de kraan houdt? Ik ben niet ingeënt tegen wat het ook is dat hem mankeert.' Reza probeerde zijn arm los te rukken, maar Levi liet hem niet gaan. Hij sleurde hem mee naar de reling en stak de theedoek in de lucht. 'Ze zwaaien! Zie je dat niet?'

Reza begreep dat er niets anders op zat en kneep zijn ogen samen. De schaduw werd donkerder, kwam langzaam los van het water – en toen had hij het gezien: een kajuitsloep, stuurloos deinend op de golven.

Het was een vreemde vangst: mannen, vrouwen, oud, jong, een kind en een stokoude kat. Sommigen tegen onderkoeling aan, anderen gloeiend van de koorts. Sommigen lachend, anderen huilend van opluchting – allemaal uitgeput. Ze hadden dagen rondgedobberd. Zonder eten, haast door hun watervoorraad heen, en in zo veel staten van verwarring dat het een wonder mocht heten dat ze niet waren gezonken.

Gizmo was als eerste aan boord gehesen. De oude man droeg een ochtendjas over zijn flanellen pyjama en paarse pantoffels aan zijn voeten. 'Dank u...' had hij gestameld, 'we hebben al zoveel, zijn al zo lang – wij zijn...' Toen had hij zijn handen voor zijn gezicht geslagen, de rest van zijn woorden was opgegaan in een onverstaanbaar gesnotter. Reza had zijn vest uitgetrokken en om zijn smalle schouders gelegd.

'Morgen,' had hij gezegd, 'morgen zullen we praten.'

En nu hadden ze gepraat. Of eigenlijk: geluisterd. Naar een verhaal dat zo onwaarschijnlijk was, zo vreemd, vaag en vergezocht dat ka-

pitein Reza niet zeker wist of hij zich beledigd of betoverd moest voelen door de zeldzame schaduw die ze hadden opgevestigd. Hij leunde achterover in zijn stoel en nam zijn verstekelingen nog eens goed in zich op. Gizmo had de mouwen van zijn oude vest tot zijn knokkige ellebogen opgerold, maar verzoop desondanks haast in de ruwe wol. Op zijn neus balanceerde een koperkleurig briljetje. De grijze ogen achter de smoezelige glazen keken wantrouwend terug. Van de dankbare grijsaard was niet veel over. Reza had hem scherp in de gaten gehouden toen de jonge vrouw aan het woord was. Hij had hem willen betrappen op een teken, een onwillekeurige beweging die hem meer zou vertellen over hun intenties, maar Gizmo had rustig zijn koffie naar binnen geslurpt terwijl naast hem de contouren van een buitenissig sprookje werden geschetst.

Norah, die ruim een uur aan het woord was geweest tot Reza haar met een handgebaar tot zwijgen had gemaand, pulkte nu in stilte aan haar versleten nagels. Ze was een tener meisje met donkere sproeten en grote ogen die de grond opzochten als je tegen haar sprak. De bonte details van haar sprookje had ze uitgesproken met een stem waar alle kleur uit was verdwenen, vlak, alsof ze haar betrokkenheid bij de woorden was verloren. Er was iets vreemds aan haar. Iets wat ze redelijk wist te verbergen nu ze zo tegenover hen zat, maar Reza, die met Levi op de brug had geslapen om ruimte te maken voor hun gasten, had Norah tot diep in de nacht met een deken om haar schouders op het dek zien zitten, starend naar de zilveren sikkels aan de hemel. Hoe langer een man naar de hemel staarde, hoe verder hij van huis raakte, daar was hij van overtuigd – maar dit was een vrouw.

Levi schoof de koektrommel aan de kant, schudde met de lege koffiekant, begreep dat hij zich niet langer kon verstoppen achter beleefdheden, en doorbrak de afwachtende stilte. ‘Dus als ik het goed begrijp,’ zei hij voorzichtig, fluisterend bijna, ‘zijn jullie gevluucht?’

‘Ontsnapt,’ verbeterde Gizmo. Norah knikte zonder op te kijken, haar zwarte krullen dansten tegen haar voorhoofd.

‘Ontsnapt,’ herhaalde Levi. ‘Natuurlijk, excuus. Jullie zijn ontsnapt...’

‘Waarom?’ vroeg Reza scherp. ‘Waar zijn jullie *precies* aan ontsnapt?’

Gizmo stak een vinger op. ‘Waar-uit.’

Kapitein Reza haalde diep adem. Het was te vroeg voor semantische discussies. Hij kende de stad waar ze vandaan kwamen. Stokerdam, een soevereine havenstad, niet meer dan een stip op de kaart. Hij had het ooit bezocht met zijn eerste vrouw – lang geleden, toen hij nog geloofde dat het huwelijk een vastomlijnd begrip was. Een lang weekend, een stedentrip. Dat was nog voor het overspoeld werd door toeristen, zo veel toeristen dat de grenzen van Stokerdam op een kier gingen. Je kwam er tegenwoordig niet meer zo makkelijk in, niet zonder visum en de juiste stempels. En al helemaal niet zonder goedgevulde portemonnee. Er was zelfs een wachtlijst. Maar de broer van zijn derde vrouw was er afgelopen zomer nog geweest. Reza had de foto’s gezien en de verhalen gehoord en was er ternauwernood in geslaagd zich niet openlijk te ergeren aan de weinig subtiele manier waarop Selma’s broer hem had herinnerd aan het feit dat hij zich geen utopische vakanties kon permitteren. In Stokerdam was de tijd stil blijven staan. Er was niet veel veranderd. Ja, de straten waren nóg schoner, de mensen nóg opgeruimder, de reden om het in allerijl te verlaten was nog onwaarschijnlijker – maar was het onmogelijk? Was het ondenkbaar dat je midden in de nacht in je pyjama op een sloep zou stappen? Alles zou achterlaten om op de gok, zonder kaart of plan weg te drijven?

‘Waar-uit dan?’ vroeg hij kribbig. ‘Waar zijn jullie *uit* ontsnapt? Een oorlog? Een gewapend conflict? Een kussengevecht?’

Het duo keek elkaar aan, overlegde een seconde in stilte.

‘Dat is moeilijk uit te leggen,’ zei Norah. ‘Je moet er zijn geweest om het te begrijpen. Het is een papieren hel die –’

‘Ik ben er geweest. En jullie *hel* kwam nogal paradijselijk op me over. Er waren terrasjes en theehuizen in jullie hel, en fietspaden en moeders met volle boodschappentassen. De mensen liepen met zakjes achter hun honden aan, bij elke rij van drie kwam er een kassa bij, en als ik het me goed herinner was zelfs de taxichauffeur niet te beroerd om de koffers tot aan de deur van ons hotel te tillen.’ Levi

trok ongelovig zijn wenkbrauwen op. ‘Ja, tot aan de deur!’ besloot Reza stellig. ‘Alleen het weer zat tegen. Ook in het paradijs valt wel eens een bui.’

Het was weer even stil. Norah staaarde naar de grond. Gizmo nam zijn bril van zijn neus en begon de glazen zorgvuldig op te poetsen met Levi’s zakdoek.

‘Nou?’ vroeg Reza. ‘Waarom zou je daar weggaan?’

Gizmo bekeek de glazen tegen het licht en blies een onzichtbaar plujsje weg. Toen zette hij zijn bril weer op en vouwde de zakdoek dubbel, en nog eens, en nog eens – en nog eens. Reza voelde een spier-tje trillen achter zijn rechteroog (een tic die doorgaans alleen door zijn zwager in werking werd gebracht) terwijl hij toekeek hoe de oude man het katoenen vierkantje tergend langzaam over de tafel schoof, zijn schouders ophaalde en zei: ‘Het verleden is een proloog van het heden.’ Met een geamuseerd lachje verdween hij weer achter zijn mok.

‘Gelukszoekers!’ riep Levi, die wakker leek te schrikken van zijn eigen ingeving. ‘Zijn jullie gelukszoekers?’

De mok viel met een klap op tafel. Gizmo schoof proestend zijn stoel naar achteren. ‘Gods –’

‘Op zoek naar een beter bestaan?’ drong Levi aan, inmiddels overtuigd van zijn ingeving. ‘Om een ander leven op te bouwen? Een betere toekomst?’

‘Nee,’ zei Norah koeltjes terwijl ze Gizmo voorzichtig tussen zijn schouderbladen klopte. ‘Nee, wij zoeken geen *geluk*.’ Ze sprak het woord met zo veel walging uit dat Levi verontschuldiging zijn handen opstak.

Kapitein Reza keek naar de spetters op tafel, de vlekken die de oude man op zijn vest had gemaakt, de chaos die ze aan boord hadden gebracht. Hij wreef in zijn oog, maar het spiertje hield niet op met trillen. ‘Gelukszoekers of niet, je kunt niet verwachten dat wij jullie een lift geven naar een beter leven. Jullie moeten –’

‘We kunnen niet zomaar terug,’ zei Norah snel. ‘Ze zullen ons meteen –’

‘Maar je bent zelf teruggegaan!’ Reza moest zijn stem verheffen om boven Gizmo’s geproest uit te komen. ‘Dat heb je net zitten ver-

tellen. Je bent daar geboren, met je moeder vertrokken en – wat was het? zes weken geleden? – teruggekeerd. En nu zit je alweer hier, aan mijn tafel, op mijn schip.’

‘Het was een vergissing.’

‘Een vergissing? Dát was een vergissing? Maar nú weet je het zeker? We zijn geen veerboot voor vergissingen, meisje. Je kunt niet op- en afstappen wanneer je daar zin in hebt!’

‘Ik wist het niet,’ fluisterde Norah. ‘Als je me het hele verhaal zou laten vertellen... Toen ik met mijn moeder vertrok was het nog niet – niet zo.’

‘Hoe?’ vroeg Levi. Maar Reza had genoeg meegeleefd. Zijn oog brandde. ‘Weet je wat ons boven het hoofd hangt als wij jullie meenemen? Mensen zonder papieren, mensen zonder –’

‘Hij begrijpt het niet,’ zei Gizmo met schorre stem. ‘Ik zei het toch? Niemand zal het begrijpen.’

Kapitein Reza sloeg met zijn vlakke hand op tafel. ‘Nee, dat zal het zijn. Het ligt aan ons. Wij begrijpen het niet.’ Hij schoof zijn stoel naar achteren. ‘Ik denk dat we voorlopig genoeg hebben gehoord.’

Levi volgde zijn voorbeeld en kwam overeind. ‘Jullie kunnen gaan,’ zei hij ferm. En toen, zachtjes: ‘Als jullie nog koffie willen moet je de kok even een seintje geven.’

Norah bood Gizmo een arm en hielp hem uit zijn stoel. Ze schuifelden naar de deur. Daar draaide de oude man zich nog één keer om. Zijn grijze ogen fonkelden. ‘We zijn ontsnapt uit een illusie. Wij dachten ook dat we in het paradijs woonden, we dachten dat we alles hadden – maar we hadden niets. Het paradijs was leeg.’

DEEL I

*'We accept her, we accept her! One of us! One of us!
Gooble gobble, gooble gobble!'*
Freaks (1932)

Zuivere intenties

Wit. De muren, de tegelvloer, het licht dat uit de brommende tl-buizen scheen: alles was wit. Alles behalve het groene bureau dat midden in de raamloze kamer stond. Op het bureau stond een scherm, achter het scherm zat een man. Hij was kalend, maar nog te jong om daaraan toe te willen geven; zijn terugwijkende haargrens had hij geprobeerd te camoufleren met een tondeuse. Norah hoorde de deur achter haar dichtvallen en zette onwillekeurig een stap naar voren.

‘Komt u toch verder.’

De man kwam overeind, hield zijn buik in om zijn uniform dicht te knopen. Zijn armen waren te lang voor zijn jasje. Norah schudde zijn warme hand en wierp een blik op zijn horloge. Het was al laat in de middag. Ze was er bijna.

‘Marcel Grevelaar,’ zei hij. ‘Buitengewoon Douanier, afdeling Intenties. Neemt u plaats.’

Haar stoel wiebelde. Norah plantte haar voeten stevig op de grond, legde haar handen in haar schoot en keek hoe de douanier opnieuw met het knoopje van zijn groene jasje worstelde voor hij ging zitten. Op zijn borstzak prijkte een witte ruit waar de afkorting van zijn functie op was geborduurd: BD-I. Er bungelde een groen draadje uit de D.

Grevelaar verdween achter zijn scherm, een bakbeest uit een ander tijdperk, en met een druk op zijn toetsenbord kwam het fossiel tot leven. ‘Laten we beginnen. Eens kijken – u bent Norah de Klerk?’

‘Dat klopt.’

‘Mooi zo,’ grinnikte hij, ‘dan weten we in ieder geval dat we elkaars tijd niet zitten te verdoen – nou ja, nog niet!’

Ze lachte beleefd met hem mee. Marcel Grevelaar had een anoniem gezicht, als van een paspop, zonder bijzondere trekken, zonder sprekend karakter, maar zijn wenkbrauwen waren opvallend beweeglijk en de donkere haartjes naast zijn rechteroor vertelden haar dat hij alleen woonde. Niemand om hem erop te wijzen dat hij zich onzorgvuldig geschoren had, niemand die het losse draadje uit zijn embleem trok. Ze wist hoe ze dit moest spelen.

‘U bent 25 jaar? Dan ziet u er jonger uit dan u bent, mevrouw De Klerk. We hadden bij elkaar in de klas kunnen zitten. Onder andere omstandigheden zouden we elkaar tutoyeren, maar helaas – het is even niet anders.’

Norah leunde naar voren en legde haar handen op de rand van zijn bureau. ‘Laten we dan hopen dat de omstandigheden snel veranderen, meneer Grevelaar.’

De douanier leek niet te weten hoe hij moest reageren – zijn wenkbrauwen wisten zich althans geen raad – maar ze zag dat zijn mondhoeken even trilden voor hij zich weer tot zijn scherm richtte. Er gebeurde weinig opzienbarends in zijn leven, een vriendelijke suggestie was genoeg om hem te ontregelen. Ze was zo goed als binnen.

‘U bent geboren in... Lefshaven? Daar heb ik nog een oudtante wonen! Ze wil er voor geen goud weg. Aparte wijk is dat, Lefshaven. Een beetje ruw misschien, of nou ja, *authentiek*. Maar goed, dat zult u vanzelf wel zien. Als uw intenties er tenminste mee door kunnen... Afijn!’ Grevelaar schraapte zijn keel en keek op zijn horloge. ‘Laten we snel doorgaan. U bent 1 meter 64 lang, 53 kilo zwaar en hebt, voor zover bekend, geen allergieën?’ Ze antwoordde bevestigend en hij sloeg drie keer op een toets. ‘Mooi, mooi, mooi. Laten we hopen dat dat ook zo blijft, mevrouw De Klerk. Als je je gezondheid maar hebt, zegt mijn oudtante altijd – en zij kan het weten.’ Hij stak twee vingers op. ‘Twee beroertes en een kunstheup, maar ze is er nog. Niet kapot te krijgen die vrouw!’

Hij babbelde graag. Mensen die graag babbelden vergaten vaak te luisteren. Dus lachte Norah vriendelijk en zei: ‘Goede genen. Dat is iets om trots op te zijn, Marcel.’

‘Niet klagen, goed eten en een goede nachtrust,’ ging hij aange-
moedigd verder, ‘dat is haar devies. *De morgenstond heeft goud in de
mond, maar de nacht is een dief en rekent dubbel tarief.*’ Hij liet een
korte stilte vallen, alsof hij haar in de gelegenheid wilde stellen om
de wijze woorden van zijn oudtante te laten bezinken. Toen keek hij
weer op zijn horloge. ‘Mijn hemel...’

Norah zag zijn neusgaten wijder worden, zijn borstkas opzwellen
en zijn jasje om zijn schouders spannen terwijl de geeuw zich lang-
zaam een weg omhoog baande; langs zijn keel, voorbij zijn strotten-
hoofd, tot zijn lippen van elkaar kwamen en een spuugdraadje ont-
hulden dat er tergend lang over deed om in tweeën te knappen. Ze
telde twee vullingen voordat hij (meer voor de vorm dan voor het
effect) eindelijk een hand naar zijn gezicht bracht, zijn mond bedek-
te – en greep toen haar kans. Meegeeuwen was een teken van empa-
thie. Haar kaken kwamen van elkaar, haar ogen werden vochtig en
ze gaapte luid achter haar hand.

‘Lange dag, vindt u niet? Ik zie dat u zich vanochtend al om zeven
uur vierendertig heeft aangemeld. U was er vroeg bij, mevrouw De
Klerk.’

‘Ik kom graag op tijd.’

‘Dat zien wij graag,’ knikte Grevelaar, ‘dat soort gretigheid.
Nieuwkomers die zich na achten melden komen tegenwoordig niet
eens meer door de eerste spoeling heen, wist u dat? Het is een tijdro-
vende procedure, zo’n toelating, dat heeft u vandaag misschien wel
gemerkt. Het zijn lange dagen. Ja, óók voor ons! Al staan de meeste
mensen daar natuurlijk niet bij stil! Te beroerd om een wekker te
zetten maar ondertussen wel verwachten dat wij overuren draaien...
Het is schandalig!’

Norah wist dat het beter was om hem bij te vallen, gedeelde on-
vrede schiep immers een band – maar ze wist niet zeker of ze de
frustratie die onder Grevelaars oppervlakte school dieper wilde aan-
boren. ‘Een eerste indruk telt voor twee,’ zei ze daarom voorzichtig.

‘Precies! Ik begrijp waarom zo veel mensen zich permanent in Stok-
terdam willen vestigen, ik zou zelf ook nergens anders willen won-
nen – maar wie verleent hier nu wie een dienst, hm? We doen dit voor

ú! Al-le-maal voor ú.’ Ze knikte driftig met hem mee. ‘En toch... U wilt niet weten hoe onvriendelijk er soms gereageerd wordt! Ongepaste taal voor de openbare ruimte! En dan vragen ze zich nog af waarom we zo’n selectief migratiebeleid voeren. *Dat soort mensen* kunnen we hier absoluut niet gebruiken.’

Er verscheen een diepe plooi tussen zijn wenkbrauwen en Norah begreep dat knikken alleen niet meer voldoende was. ‘Vreselijk,’ zei ze, ‘vreselijk, *dat soort mensen*. Je moet een erg geduldig mens zijn, Marcel. Dat zijn vast die goede genen.’

Zijn mondhoeken trilden weer, de plooi tussen zijn wenkbrauwen trok strak en er verscheen een blosje op zijn wangen. Een luis-terend oor, een beetje bevestiging en een loos compliment; de formule die ze zo vaak had gebruikt had ook nu meteen effect, want de douanier keek haar samenzweerderig aan en draaide het scherm naar haar toe. ‘Kijkt u anders even mee, mevrouw De Klerk. Dat gaat een stuk sneller. Klopt het allemaal zo?’

Daar, tegen een groene achtergrond, stonden haar gegevens; haar fysieke gesteldheid, opgedeeld in keurige witte kolommen, de onderzoeken van vandaag uitgerekend tot twee cijfers achter de komma. In de rechterbovenhoek knipperde een groen-wit gestreept hart en Norah had met terugwerkende kracht spijt van de koffie die ze vanochtend had gedronken.

‘Iets hoger dan normaal,’ zei Grevelaar, die haar gedachten leek te raden, ‘maar dat heeft iedereen die daar zit, hoor. Dat zijn de omstandigheden.’

Ze glimlachte. ‘Het is even niet anders.’

‘Zo is dat! Mooi! Dat hebben we gehad. Ja, dit scheelt enorm. Tot voor kort deden we dit allemaal op papier. U wilt niet weten hoeveel werk dit scheelt. Al die papieren, al die formaliteiten. Of zoals wij ze noemen: *formuliteiten!* Sorry, een intern grapje.’ Hij draaide het scherm grijnzend terug en gaf er een liefkozend kloppje op. ‘We zijn hier maar wat blij met deze jongens. Het was even wennen, maar ze zijn verdomde handig. Al snap ik de risico’s. Als ik de hele dag achter zo’n *ding* zou doorbrengen zou ik ook geen “echt” contact meer weten te maken. Ik begrijp dat ze, waar u vandaan komt, allemaal